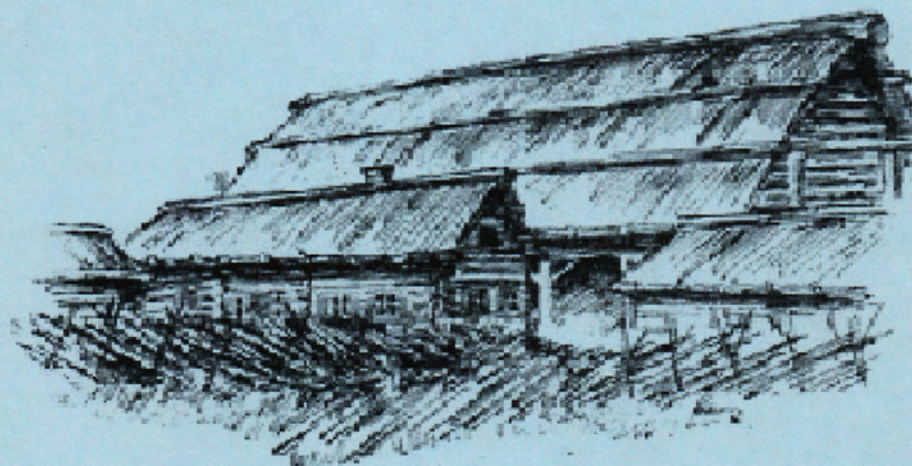

Paabolaiset

Paabolaisten sukuseura ry:n
jäsenlehti numero 35
maaliskuu 2009

Lehden sisältö

Sivu

Pääkirjoitus	Pekka Paavolainen	3
Sukukokous Kangasalla 29. kesäkuuta 2008		4
Sukukokouksen pöytäkirja		6
Mauno Paavolaisen muisteluita vuosien varrelta	Marjut Popelka	8
Hallikauppiaan perhe – Loikkasen Paabolaiset	Vappu Anttila	16
Mairen muistelmia ihanasta hevosesta	Raija Hurmalainen	21
Paperit Kansallisarkistoon	Marjut Popelka	24
Vanhat kuvat	Pentti Paavolainen	26
Aurinkoinen perhekuva Porista	Kaija Nurminen, toim. Pentti Paavolainen	28
Johtokunnan uudet jäsenet esittäytyvät	Leena Kivilä	33
	Helena Paavolainen	34
Toimitussihteeri Marjut	Marjut Popelka	35
Kuva jota ei otettu	Vappu Anttila	37
In memoriam. Isäni Martti Paavolainen	Erkki Paavolainen	38
Sihteerin palsta	Helena Paavolainen	43
Pikku-uutisia		45

Paabolaiset

Paabolaisten Sukuseura ry:n jäsenlehti numero 35 maaliskuu 2009

Toimitus

Päätoimittaja:

Toimitus:

Pentti Paavolainen*

Annikki Paavolainen

(03) 675 1209

Saka Paavolainen: 050 5997 902

saka.paavolainen@gmail.com

Paula Koskimäki: 040 583 2699

paula.koskimaki@koskimaki.fi

Toimitussihteeri,
taitto ja ulkoasu

Marjut Popelka

Enäjärventie 8 A 1, 03100 Nummela

p. (09) 222 3953; 040 758 3271

marjut.popelka@kolumbus.fi

Paino:

Yliopistopaino, maaliskuu 2009

*Yhteystiedot johtokunnan yhteystiedoissa lehden takakannessa.

ISSN 1457-9316

Kansi: Paabolaisten kantatalo

Vuottaalla 1850-luvulla

Hinta: 2 euroa

Nobelin Rauhanpalkinto Martti Ahtisaarelle – eikä syyttä

Tätä juttua kirjoittaessani tuli samaan aikaan tv:stä suora lähetys Oslosta, jossa Martti Ahtisaarelle myönnettiin Nobelin Rauhanpalkinto. Palkinnon luovuttaja oli Norjan Nobel-toimikunnan puheenjohtaja, joka mainitsi puheessaan mm. seuraavaa:

”Martti Ahtisaaren syytyminen rauhanaatteelle juontaa todennäköisesti siitä, että hän Viipurissa syntyneenä siirtolaispoikana on aina ymmärtänyt mitä on olla sodan jaloissa ja siitä syystä siirtynyt uuteen täysin uuteen ympäristöön”.

Tällä hetkellä näitä samoja tilanteita on ympäri maailmaa ja niille kaikille on yhteistä se, että ne ovat ihmisten aiheuttamia. Martti Ahtisaari totesi puheessaan, että kaikki ristiriidat ovat ratkaistavissa. Maailma tarvitsee lisää Martti Ahtisaaria!

Tämä varmasti on totta ja Ahtisaaren kanssa saman ovat kokeneet varmasti monet meidänkin sukumme jäsenet. Sopeutuminen on jokaisen kohdalla ollut erilainen, mutta varmasti kipeä prosessi, joka on samalla opettanut meille, että rauhan asia on meidän kaikkien yhteinen.

Tätä taustaa vasten voin kuvitella, että suvun merkitys on ollut sodan aikana ja sen jälkeen kaikissa karjalaisperheissä todella suuri. Kysymys tänä päivänä onkin se, miksi suvun merkitys ei enää ole niin tärkeä, vaikka meillä on kaikki mahdollisuudet yhteydenpitoon tosi helpolla tavalla. Senhän takaavat kännyt ja emailit. Miettikääpä tätä.

Olemme sukuseurassa siirtyneet uuteen aikaan. Siirryimme kaksi vuotta sitten vanhasta perinteestä uuteen järjestelmään. Tässä järjestelmässä myös tyttäreiden jälkeläisten kuulumista sukuun ei ole enää rajattu. Nyt se vaatii ainoastaan omaa aktiivisuutta meiltä jokaiselta, että saadaan asiat oikeisiin kansiin. Meillä on sukutietojen päivitys hoidettu siten, että taloudenhoitaja Erkki Paavolainen hoitaa sukurekisterin ylläpitoa. Hänen yhteystietonsa löytyvät toisaalta tässä lehdessä.

Sukuseuran johtokunta on viime kaudella tehnyt hienosti sanottuna ns. strategiaa, joka meidän kohdalla tarkoittaa sitä, että ehkä tärkein asia sukuseuran toiminnan kannalta on toimiva lehti. Sehän

Suvun esimies Pekka Paavolainen toivoo lisää lapsiperheitä mukaan suvun tapaamisiin.

lähetetään kaikille jäsenille, joiden nimet ja osoitteet ovat tiedossa. Sen tarkoitus on olla punainen lanka sukulaisten välillä ja viedä eteenpäin viestiä siitä, miksi suku on paras. Uuden ajan keinot, emailit ja muut, tulevat varmasti jossain kohtaa mukaan, mutta eivät korvaa postiluukkuun kolahtavaa lehteä.

Olimme viime kesäkuussa jälleen koolla sukukokouksen merkeissä Kangasalan Äijälässä. Paikka oli palautteesta päätellen varsin hyvä sukujuhlien viettoon. Voitte vain kuvitella, millaista olisi ollut jos ilmat olisivat suosineet ja olisimme voineet nauttia myös Äijälän piha-alueesta.

Kuten yllä on todettu, lehti on sukuseuramme tärkein yhteydenpitoväline. Jotta voisimme edelleen parantaa sen toimintaa on päätetty siirtyä uuteen aikaan myös jäsenmaksuasiassa. Takasivuilla on ohjeet siitä kuinka voitte maksaa jäsenmaksunne vastaisuudessa.

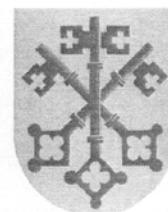
Seuraava sukukokous on 2010, jolloin olemme toivottavasti jo uuden nousukauden kynnyksellä ja saamme myös lapsiperheitä mukaan sukukokoukseen.

Kannattaa kuulua sukuun – vaikka kahteenkin!

Pekka Paavolainen (T 109)

Sukukokous Kangasalla 29. kesäkuuta 2008

Suvun esimies Pekka Paavolainen avasi sukukokouksen lausuen muun muassa seuraavaa:

Hyvät sukulaiset, on mukava nähdä teitä jälleen kahden vuoden tauon jälkeen sukukokouksen merkeissä.

Viimeksi olimme Kivennavalla ja katselimme vanhoja paikkoja ja kuuntelimme niihin liittyviä tarinoita. Tänään olemme täällä Äijälässä ja katselemme vanhaa miljöötä, joka on kunnostettu juuri tällaisia tilaisuuksia varten. Samoin täällä on mahdollisuus tutustua yläkerrassa olevaan museoon, joka kertoo Kivennavasta ja sen ihmisistä silloin kun kaikki oli vielä tosin.

Kun tutustutte museoon katsokaa sitä sillä silmällä, jos teillä on jokin esine tai tavara, joka on kotoisin rajan takaa, mutta ette löydä sille paikkaa, niin voisiko se olla täällä Äijälässä kaikkien katseltavana.

...

Tällaisena hektisenä aikana kannattaa mielestäni joskus vähän pysähtyä ja miettiä omia juuriaan. Sukuseurassa toimiminen antaa siihen mitä parhaan mahdollisuuden. Joten tulkaa mukaan sukuseuran toimintaan koko perheen voimalla.

...

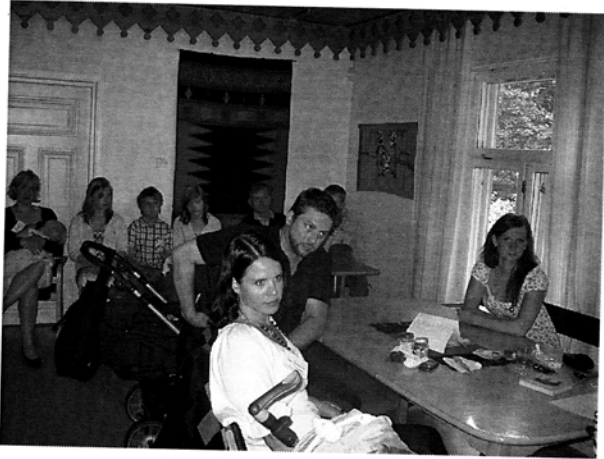
Tervetuloa sukukokoukseen!

Minä olen Saka Paavolaisen ja Mika Aaltosen Paavo-poika ja minä ainakin tulen seuraavaan sukukokoukseen!

Sirpa Paavolainen (vas.), Helkky Reijonen ja Eeva Sundberg hoitivat nimikortit järjestykseen.

Puheita kuunneltiin tarkkaavaisesti. Edessä Saka Paavolainen, hänen veljensä Petri Paavolainen ja ikkunan edessä tämän vaimo Johanna Store.

Eeva Sundberg luopui sihteerin tehtävistä

Pekka Paavolainen kiitti sukuseuran puolesta Eeva Sundbergia, joka on hoitanut sukuseuran sihteerin tehtäviä kymmenen vuoden ajan ja oli suruksemme ilmoittanut luopuvansa tehtävästä. Pekka kukitti Eevan ja luovutti hänelle Kivennavan viirin sekä Karjalan Liiton pronssisen mitalin tunnustuksena ansiokkaasta työstä sukuseuran hyväksi

Sukuseuran uusi kunniajäsen

Sukuseuran uudeksi kunniajäseneksi valittiin yksimielisesti johtokunnan pitkäaikainen jäsen Annikki Paavolainen.

Armi Auri (oik.) ja hänen poikansa Jukan perhettä. Armista vasemmalle: Sanna, Arto, Heini, Jukka ja Lisse Auri.

Sukuseuran uusi johtokunta valitsi järjestäytymiskokouksessaan 29.6.2008 suvun esimieheksi Pekka Paavolaisen (T109) ja kokouksessaan 18.10.2008 sukuseuran sihteeriksi Helena Paavolaisen.

PAAVOLAISTEN SUKUSEURA RY / SUKUKOKOUS
PÖYTÄKIRJA

Aika: 29.6.2008 klo 12.00
Paikka: Äijälä-talo, Kangasala

1 §

Kokouksen avaus

Sukuseuran esimies Pekka Paavolainen avasi kokouksen ja toivotti kaikki osanottajat tervetulleiksi.

2 §

Kokouksen puheenjohtajan, sihteerin ja pöytäkirjan tarkastajien valinta

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Raija Valonen, sihteeriksi kutsuttiin Marjut

Popelka ja pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Erkki Paavolainen ja Matti Paavolainen.

3 §

Kokouksen osanottajien, laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Todettiin kokouksen osanottajiksi paikalla olleet lähes 70 Paavolaisen Sukuseura

ry:n jäsentä. Kokous oli kutsuttu koolle sääntöjen määräämällä tavalla. Tieto

sukukokouksesta julkaistiin maaliskuussa postitetussa sukuseuran jäsenlehdessä nro 34. Kokous todettiin laillisesti kokoonkutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

4 §

Kokouksen työjärjestyksen vahvistaminen

Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin.

5 §

Vuosien 2006 ja 2007 toimintakertomus

Sukuseuran sihteeri Eeva Sundberg esitti johtokunnan toimesta laaditun

toimintakertomuksen kaudelta 1.1.2006–31.12.2007 (liite 1). Todettiin, että suvun

iältään vanhin jäsen on Sirkka Miettinen, 97 v. ja iältään vanhin Pietari Tuomaanpoika

Paavolaisesta suoraan alenevasti polveutuva miespuolinen suvun jäsen Mauno

Paavolainen, 86 vuotta. Todettiin suvun keskuudesta poistuneet henkilöt, ja pidettiin

hetken hiljaisuus vainajien muistolle.

6 §

Vuosien 2006 ja 2007 tilikertomus, tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto

Sukuseuran taloudenhoitaja Erkki Paavolainen esitti tilikertomuksen, tilinpäätöksen

sekä tilintarkastajien lausunnon (liitteet 2, 3 ja 4) kaudelta 1.1.2006–31.12.2007.

Tilikertomus ja tilinpäätös vahvistettiin.

7 §

Tili- ja vastuuvapauden myöntäminen

Myönnettiin tili- ja vastuuvapaus taloudenhoitajalle ja johtokunnalle kaudelta 1.1.2006 – 31.12.2007.

8 §

Sukuseuran jäsenmaksun suuruus ja vuoden 2008 talousarvio

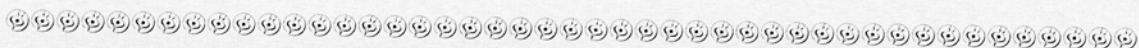
Jäsenmaksuksi sovittiin 15 euroa. Erikseen huomautettiin, että jäsenmaksun lisäksi

suvun jäsenet voivat maksaa jäsenmaksun yhteydessä vapaaehtoisen Karjalan Liiton

jäsenmaksun viisi (5) euroa, joka tilitetään edelleen Karjalan Liitolle. Karjalan Liiton

jäsenmaksu maksetaan vain kerran; sen voi maksaa myös jonkin seuran kautta.

Hyväksyttiin vuoden 2008 talousarvio.

9 §

Kunniajäsenen valinta ja huomionosoitukset

Sukuseuran uudeksi kunniajäseneksi valittiin yksimielisesti Annikki Paavolainen. Pekka Paavolainen kiitti sukuseuran puolesta Eeva Sundbergia, joka on hoitanut sukuseuran sihteerin tehtäviä kymmenen vuoden ajan ja on ilmoittanut luopuvansa tehtävästä. Eeva Sundbergille luovutettiin Kivennavan viiri sekä Karjalan Liiton pronssinen mitali tunnustuksena ansiokkaasta työstä sukuseuran hyväksi. Lisäksi onniteltiin merkkipäiväänsä viettävää hallituksen jäsentä Armi Auria.

10 §

Erovuoroisten johtokunnan jäsenten vaalit

Suoritettiin erovuoroisten johtokunnan jäsenten valinta. Erovuorossa olivat Annikki Paavolainen, Eeva Sundberg, Armi Auri ja Juhani Paavolainen. Erovuoroisista jäsenistä Armi Auri ja Juhani Paavolainen jatkavat. Uusiksi varsinaisiksi jäseniksi valittiin varajäsenet Juhani Paavolainen ja Vesa Pekka Paavolainen. Varajäseniksi valittiin Leena Kivilä Hämeenlinnasta ja Helena Paavolainen Helsingistä.

11 §

Tilintarkastajien ja varatilintarkastajien valinta

Tilintarkastajiksi valittiin Esa Paavolainen ja Mirku Paavolainen, varatilintarkastajiksi Tapio Paavolainen ja Raija Valonen.

12 §

Muut kokoukselle esitetyt aloitteet

Pekka Paavolainen esitti Pentti Paavolaisen pyynnöstä sukulehteä koskien seuraavaa: sukulehti on tärkein suvun jäsenten välinen tiedotusväline ja yhdysside, ja lehti on ollut arvostettu koko ilmestymisensä ajan. Lehdelle toivotaan lisää juttujen tekijöitä kertomaan suvun tapahtumista, perhejuhlista sekä menneistä ja ajankohtaisista sukuun liittyvistä asioista.

13 §

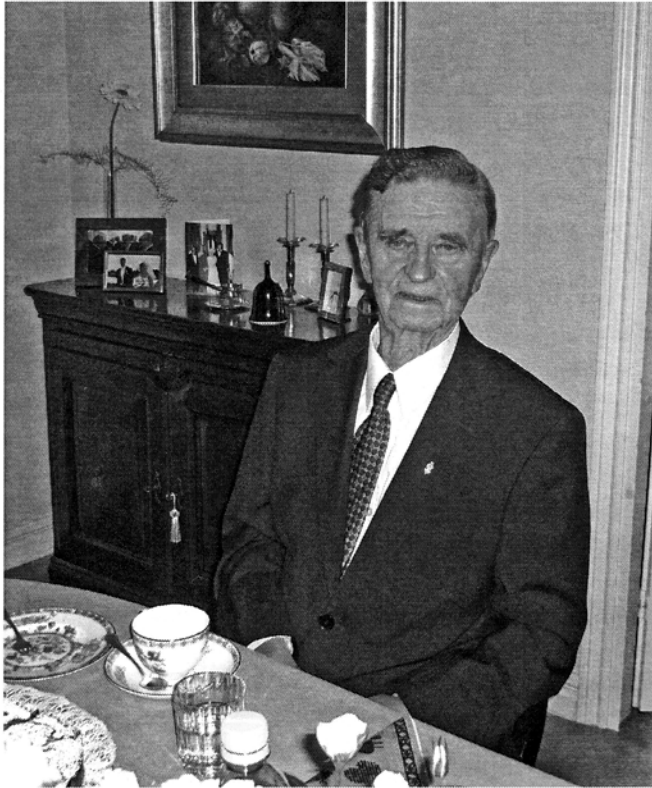
Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti kokousväkeä ja päätti kokouksen klo 13.05.

Sukulinjoja tutkittiin sukukartasta ahkerasti.

Mauno Paavolaisen muisteluita vuosien varrelta

Kiertokoulua,
palloilulajeja,
lakipykälää ja
uudistuksia

Mauno Paavolainen (T. 88), s. 27.3.1922, on sukumme vanhin Paavolaisen nimeä kantava miespuolinen henkilö. Hänet nähdessään tosin herää epäily, että papinkirjoihin on pujabtanut vuosilukuvirhe, niin nuorekas maaliskuussa 87 vuotta täyttävä Mauno Paavolainen on.

Tästä hänen haastatteluunsa perustuvasta artikkelista on erityisesti kiittäminen sukuseuramme pitkäaikaisen sihteerin Eeva Sundbergin tarmoa ja aloitteellisuutta; hän myös järjesti pikkuserkkunsa tapaamisen kotonaan – ja muisteltavaa riitti.

Lapsuus ja varhaisuoruus loivat perustan Mauno Paavolaisenkin Karjalan muistoille. Useampi kannakselainen paikkakunta ja Viipurin kaupunginosa ehti tulla tutuksi, sillä perheen isä, Tuomas Paavolainen (T. 69), oli ammatiltaan rakentaja, ja hänen työnsä toi myötään useita muuttoja. Tuohon aikaan ei työmaalle ajeltu autoilla, joten matka kodin ja rakennuskohteiden välillä oli usein liian pitkä päivittäin tehtäväksi. Niinpä perhe siirtyi isän työn mukana. Perhe asui pitempään Tulokassa Joutselällä 1920–1926, ja sieltä muutettiin Koiviston Makslahteen 1926/1927 vaihteessa. Juuri Makslahdesta ovatkin säilyneet ne lapsuusajan kultaiset muistot.

Sieltä Tuomas Paavolaisen perhe siirtyi 1932 Viipuriin, missä ehdittiin asua useammassakin osoitteessa, viimeksi Saunalahdessa. Siellä perhe asui talvisotaan asti ja sieltä alkoi evakkomatka, jonka ensimmäinen etappi oli pieni Rutakosken kylä lähellä Hankasalmea.

Makslahden muistoja

Koulunkäyntinsä Mauno Paavolainen aloitti Makslahden kiertokoulussa, Koivistossa kun ei vielä silloin ollut alakansakoulua. Ehtipä hän kokea kin-

kereilläkin käynnin opintiensä alussa. Makslahden satama - ennen talvisotaa Suomen suurin pyöreän puutavaran vientisatama – on jättänyt mieleen unohtamattomia muistoja. ”Se ol sellaine paikka, jonka ikuisest muistaa. Satamassa ol hiekkarannat, pitkät laiturit meni sinn mist ne vei niitä propseja. Pyhäpäivisin pojat tietyst kokeili kaikkee. Siellä oli sellasii rullavaunuja, joissa propseja laskettiin mäkeä alas laiturin päähä. Sitten siell oli sellasii köysii, joist jarrutettiin.” Ja näillä vaunuilla pojat sitten laskivat – ”ja joku men mereenki!”.

”Kerran kun äiti meni sinne tarhall ja vei kahvii – piti jotenkii hankkii ylimääräisii tuloja – siell kaukana merell oli sellasii uppoproomuja ja joku sanoi että poikas on tuolla – ihan vaa noin piruuttaa. Ja sit kun ne alko tarkemmin katsoo, niin me oltiin siellä proomuill. Tehtiin semmosii omatekoisia lauttoja, millä mentiin. Yleensä oli kyll niin että isä antoi kyll selkään.”

”Kerran siellä Makslahen rannass ol vanha vene, joka ol niin kuivunu että oksat ol pudonneet pois. Pantiin pajunoksia niihi reikiin ja sit lähetti noin viiden kilometrin päähä saareen. Yhden piti koko ajan lippoo vettä ulos, ja sitte ku tultii takaisi myöhään illall niin isä ol laiturilla vastas ja saatiin kyllä hyvin selkään.”

Terävä pää ja desimaalipilkut

Kun perhe muutti Viipuriin, Mauno sai jo matematiikan tunnilla huomata, että maalla oli edetty hitaampaan tahtiin. ”Me laskettiin kokonaisluvuilla, kun ne laski jo desimaaliluvuilla. Minä en tiennyt, mikä oli desimaalipilkku. Ensimmäisessä kokeessa sain laskut oikein, mutta joka luvun välissä oli desimaalipilkku – varmuuden vuoksi. Ensimmäisessä todistuksessa olikin sitten nelosia.” Mutta lukupäätä häneltä ei puuttunut: välitodistukseen ei voinut nostaa enempää kuin kaksi numeroa, mutta keväällä Mauno Paavolainen oli jo luokan priimus. ”Opettaja sanoikin, että poika pitää panna oppikouluun.” Ja niin opintie jatkui Talikkalan Yhteiskoulussa ja myöhemmin Viipurin Suomalaisessa lyseossa, mutta keskeytyi vuonna 1939, kun sota alkoi.

Pallopelejä mestaruustasolle asti

Paavolaisen veljekset – etenkin Mauno ja Väinö – harrastivat innokkaasti palloilulajeja: ohjelmassa oli jalkapalloa, pesäpalloa ja talvisin jääpalloa, joka oli Viipurissa ”hirmuisen korkeassa kurssissa”. Sitä veljekset harjoittelivat perheen asuessa Saunalahdessa.

Maunon lapsuus oli tapahtumarikasta perheen muuttaessa tiuhaan ja kasvaessa viisilapsiseksi perheeksi.

- 1913 Tuomas Paavolainen (s. 1891 Joutselässä) ja Helena Leskinen (s.1893) vihittiin Joutselässä
- 1914 Hemmo syntyi Joutselässä
- 1920 Uolevi syntyi Joutselässä
- 1922 Mauno syntyi Joutselässä
- 1924 Väinö syntyi Joutselässä
- 1925 Hemmo kuoli Joutselässä ja haudattiin Kivennavan hautausmaalle
- 1926 Hilikka syntyi Tulokkaalla
- 1926 Perhe muutti Makslahteen
- 1929 Mauno aloitti koulun Makslahden alakoulun ensimmäisellä luokalla
- 1932 Perhe muutti Viipurin Ristimäkeen
- 1932 Perhe muutti Viipurin Hiekkaan
- 1932 Perhe muutti Viipurin Haville
- 1933 Unto Juhani syntyi perheen asuessa Havilla
- 1933 Perhe muutti Viipurin Tiiliruukille
- 1933 Perhe muutti takaisin Viipurin Hiekkaan, jossa Tuomas-isä urakoi Bruunin myymälän laajennuksen
- 1933 Mauno aloitti viisiluokkaisen Talikkalan Yhteiskoulun (matka taittui laivalla ja kävellen)
- 1937 Mauno siirtyi Talikkalan Yhteiskoulusta Viipurin Suomalaisen lyseon kuudennelle luokalle
- 1939 Maunon koulu jatkui Rensburgissa Helsingissä iltavuorossa, jolloin Mauno pääsi pelaamaan jääpalloa, pesäpalloa ja jalkapalloa Helsingin oppikoulujen mestaruuksista
- 1939 Maunon koulu keskeytyi, kun sota alkoi
- 1941 Mauno kutsuttiin sotaväkeen 18-vuotiaana (koulutuskeskus oli Järvenpäässä)
- 1942 Mauno pääsi ylioppilaaksi Viipurin Suomalaisesta lyseosta

JÄÄPALLOA
MESTARUUS-
TASOLLA

Viipurilaisen Osakunnan jäähallijoukkue, joka voitti kaksi Suomen Akateemisen Urheilijaliiton mestaruutta vuosina 1953–1954. Mauno Paavolainen eturivissä oikealla.

Viipurin Susien joukkue 1947. Mauno Paavolainen kuudes vasemmalta.

Suomeen jääpallo oli tullut Pietarista jo 1890-luvun lopussa ja vankimmin se juurtui juuri Viipuriin. Jääpallosta ratkottiin ensimmäisenä joukkuepelinä Suomen mestaruus 1908. Kun sota päättyi, Viipurin Susilla, jossa Mauno Paavolainenkin pitkään pelasi, oli 14 Suomen mestaruutta. Sudet pelasivat jääpallon lisäksi jalkapalloa, jota myös Eeva Sundbergin isä Väinö Paavolainen (T. 73) harrasti innokkaasti pelaten mestaruussarjassa Viipurin Reippaassa ja sittemmin Kokkolan Palloveikoissa (KPV). Eeva Sundberg muisteli isänsä kertoneen, että KPV:n voitettua Suomen mestaruuden 60-luvulla, pelaajat vietiin palkintomatkalle Kanarian saarille, ”mikä oli silloin jotakin aivan uskomatonta. Isä sanoi, että kun he voittivat mestaruuden Reippaassa, he saivat elokuvaliput.”

Mauno Paavolaisen peliharrastus jatkui Helsingissä, jossa koulunkäynti jatkui iltavuorossa Recessussa. Kun koulujen väliset jalka- ja pesäpallokilpailut kävivät kuumimmillaan, ei koulussa

ehditty olla kuin pari tuntia, Mauno oli näet koulun jääpallo-, jalkapallo- ja pesäpallojoukkueessa. Aktiivinen pelaaminen nosti kunnan korkealle ja toi menestystä myös kilpakehityksellä. ”Oppikoulujen jääpallomestaruus ratkesi vasta pelattuamme kolmena peräkkäisenä päivänä yhteensä 6 ½ tuntia. Kun me sitten voitettiin se mestaruus, rehtori kuljetti meitä jokaisessa luokassa.”

Kunnosta puheen ollen

Mauno Paavolainen muistelee isänsä kertomusta eräästä ronskista naisihmisestä, Hännisen Helenasta. Tämä oli mennyt viimeisillään metsään marjaan, ja siellä koitti synnytyksen hetki. ”Hän hoiti sen itse, sai vielä kaksoset ja toi ne esiliinassa kotio – ja marjatkin.”

Samainen Hännisen Helena oli ahkera käymään kylällä, ja oli yhdellä kyläreissullaan kerran talvella astunut lumen peittämän kaivon kannen päälle. Kansi petti ja Helena putosi kaivoon. Kaivon laidat oli tehty hirsistä, ne olivat jäässä ja ote lipsi useamman kerran, mutta kolmannella yrityksellä Helena oli kömpinyt kaivosta ylös – ihan itse, ilman apua.

Sota-aika ei unohdu

Vuonna 1941 Mauno Paavolainen kutsuttiin sotaväkeen 18-vuotiaana, koulutuskeskus oli Järvenpäässä. Urheiluharrastusten ansiosta hän oli erinomaisessa kunnossa armeijaan mennessään ja joutui iskuryhmäkoulutukseen, koska pärjäsi marsseilla niin hyvin.

Järvenpäästä lähdettiin sitten rautateitse Raivolaan ja edelleen kuorma-autoilla Terijoen Käkösenspäähän, koko komppania kuorma-autoilla.

Maunon veli Uolevi Paavolainen (T.89) kertoo sodan alkamisesta kirjassaan ”Kun sinitaivas salmoi” (1995):

”Viipurissa 30.11.1939. Olin lähdössä takaisin Terijoelle, piti vain poiketa vielä rakentella olleella tontillamme... Isäni urakoimat rakennustyöt Terijoen kunnalle, niinkuin omalla tontillakin, olivat vielä käynnissä... Ehdin juuri kiivetä vesikattovaiheessa olleen piharakennuksen katolle ja ihastua metsikön läpi näkyvään puiston mahtavaan porttiin, kun

Monrepoon kansakoulun katolla ollut hälytyssireeni aloitti korvia ja sydäntä vihlovan valituksen – talvisota oli alkanut.”

Mauno Paavolainen muistelee, että Terijoen kunta oli pyytänyt Tuomas-isää vakituiseksi rakentajaksi ja olisi antanut hänelle merenrantatontin, mutta kaikki päättyi siihen sotaan.

Tulikasteensa Mauno Paavolainen sai Äyräpään Sillanpäässä. Sodan aikana hän toimi taistelulähetinä ja muistaa elävästi erään täpärän tilanteen Vuosalmella. ”Siell Vuosalmel kahlasin kaislikkoon, että näkisin missä kohdin ryssä siel oli. Siinä se soutaa ohi, sellainen kranaatinheitin edessä, ja olisin pystynyt sen ampumaan, mutta silloin olis paluutie ollut tukossa. Sitten se oli jo mennyt rantaan, ja mie läksin menemään. Sitte siell tuli kaks semmosta ihan poikasta sinne joen toiselle rannalle. Ja mie oon kp [konepistooli] valmiina ja menen pusikkoon – mutta siihen kp:hen oli mennyt niin paljon hiekkaa, ettei se lauennut. Jos ne olis tullut sinne, ei niien olis tarvinnut muuta kuin kalauttaa päähän.”

Pataljoonan komentajan korsu Valkeasaarella 1942. Alakuvassa seisotaan soppajonossa.

Ryhmäkuvassa Mauno Paavolainen laitimmaisena vasemmalla. Alla korsu Valkeasaarella.

Välimaasto taisteluhaudasta katsottuna. Lempälä, Venäjällä 1943.

Kevennystä hanurin säästyksellä. Hanuristi on Vili Vesterisen serkku. Lempälä, 1943.

Myös Äyräpään ankarista taisteluista jäi pysyviä muistikuvia. ”Sota-aika oli tosi kovaa. Siitä saa jonkinlaisen kuvan kun ajattelee, että Äyräpäässä ammuttiin päivittäin puolin ja toisin sellaiset 10 000 – 15 000 ammusta. Ja sitten olivat vielä kaikki maa-taistelukoneet ja muut. Mieshukka oli valtava. Me oltiin kolme päivää puolustamassa rajaa Äyräpäässä, ja meidän pataljoonalta meni haavoittuneina, sairastuneina ja kaatuneina niin paljon miehiä, että pataljoonasta muodostettiin loppuvaiheessa yhden joukkueen komppania. Ja meiltä meni vielä yli 500 henkilöä – pahimmat paikat oli siellä.”

”Sinne oli vaikea saada muonaa perille. Kun muonantuoja taas kerran pääsi läpi ja sillä oli soppaa astioissa, ryssä ampui raskaan heittimen ammuksen. Mie näin taivaalla mustan pisteen ja kerkesin sanomaan: maahan! Mutta kaikki ei kerinneet maahan, ja siinä kaatui heti 12 ja parikymmentä haavoittui. Parhaalta armeijakaveriltani meni sirpale sisään silmästä ja tuli korvasta ulos. Kaverini tervehtyi ja eli vielä noin 75-vuotiaaksi.”

Mauno Paavolainen haavoittui itsekin sodan loppuvaiheessa ja joutui viettämään kolmisen kuukautta Hämeenlinnan sotasairaalaassa.

Evakkotyön yksinäinen taival

Mauno Paavolainen muistelee 18-vuotiasta Kiiskisen Marjattaa. Tämän perhe lähti evakkoon Tienhaarasta lehmä mukanaan, mutta lehmiähän ei junaan saanut laittaa. Niin vanhemmat menivät junaan ja tyttö lähti kävelemään lehmän kanssa – ja käveli Mäntyharjulle saakka. Lähtiessään hän ei edes tiennyt, mihin vanhemmat lopulta menevät, se selvisi matkan varrella. Taivaltamista helpotti se, että lehmä ei lypsäjäänsä jätä. Aina kun Marjatta kävi taloissa ja vaihtoi maitoa leipään, lehmä odotti tynnosti. Yösijan evakkotyttö sai aina matkan varrelta, ja tietä saattoi kysyä sotilailta. Tämän päivän nuoren on varmasti vaikea kuvitella, miten selviytyisi vastaavasta.

”Rauhan aika”

Elämä jatkui uusissa maisemissa. Sodan jälkeen perhe oli asettunut Koskelle (Hl.), jonne isä-Tuomas rakensi talon lähelle Aili Bisteriä. Kun Lahden seudulle tuli kuitenkin paljon evakkoja Viipurista, Tuomas Paavolainen päätti siirtyä Lahteen. Hän vuokrasi tontin Launeelta, muutaman kilometrin päästä rautatieasemalta. ”Ja me pojat rakennettiin kolmessa kuukaudessa talo valmiiksi. Silloinhan ei saanut maitoa kuin sellaisen yhden lasillisen. Isä osti lehmän ja rakensi sille navetan, ja kun me [Mauno ja Uolevi] opiskeltiin Helsingissä, meillä oli aina iso maitokannu mukana.”

Kouluopinnot Mauno Paavolanen vei loppuun sodan jälkeen Reaalilyseossa eli Recessussa Helsingissä. Päästyään ylioppilaaksi 1942 hän lähti lukemaan lakia. Mauno oli ehtinyt suorittaa ylempää oikeustutkintoa varten tarvittavat opinnot jo lähes loppuun, kun suunnitelmat loppusuoralla muuttuivat. Isä-Tuomaan rakennusyritys oli laajentamassa toimialaansa, ja Lohjalle oli 1949 ryhdytty rakentamaan puusepäntehtästä. Rakennusmestariksi valmistunut Väinö-veli oli mukana jo tehtaan rakennusvaiheessa, mutta kaupalliselle osaamiselle oli tarvetta. Niinpä Mauno jätti lakioopinnot sikseen ja jatkoi opiskelua Helsingin Kauppakorkeakoulussa. Siellä hän suoritti kuitenkin vielä pitkän lakikursin, ja juuri lakitiedot osoittautuivatkin sittemmin kullan arvoisiksi.

Ylioppilas Mauno Paavolainen 1942.

”Jos niitä lakitietoja ei olisi ollut, ei meillä olisi ollut mitään tehtaita”, Mauno toteaa. Inflaatio oli tuolloin kova ja kustannukset nousivat vauhdilla. ”Kun isä rakensi Lapinjärven kahta koulua vuonna 1946–1947 kustannukset nousivat lähes kaksinkertaisiksi mutta meillä oli urakkasopimuksessa indeksipykälä. Lapinjärven kunta oli valinnut asiantuntijakseen Loviisan kaupungin oikeuspormestarin, jonka avustuksella tehtiin indeksikorotuksen määrästä ja maksamisesta kirjallinen sopimus. Ja sillä indeksikorotuksella ne tehtaat rakennettiin. ”Maunohan minut pelasti”, oli isä-Tuomas kertonut Oma Martti Paavolaiselle, luottokaverilleen, jolle hän jutteli usein vaikeuksistaan.

Nykyisten asuntomessujen pioneeri

Suomen Asuntomessujen nettisivuilla asuntomessujen historia alkaa vuonna 1970 Tuusulassa pidetyistä asuntomessuista. Ne olivat ensimmäinen nykymuotoinen asuntomessutapahtuma. Mutta miten tämä konsepti oli syntynyt? Mauno Paavolainen,

jos kuka, osaa vastata tähän kysymykseen. Hän oli jo 1960-luvulla tutustunut Hampurin lähellä uuteen asuntomessukonseptiin: siellä oli ostettu tonttialue, tehty sinne kunnallistekniikka ja rakennettu talot, jotka myytiin.

Osuuskunta asuntomessut kertoi tiedotustilaisuudessaan syksyllä 1969, että Suomessa pidettäisiin ensimmäiset asuntomessut Oulunkylän Hankkijan alueella. Tarkoituksena oli, että talotehtaat ja rakennusliikkeet rakentaisivat näyttelytalot, jotka tietyn näytteillä oloajan jälkeen purettaisiin. Mauno Paavolainen esitti tiedotustilaisuuden jälkeen Osuuskunta asuntomessujen asiamiehen varatuomari Kalevi Sassille uutta toiminta-ajatusta, jossa kunta rakentaisi kunnallistekniikan ja näytilleasettajat myisivät talot tontteineen. Kalevi Sassi soitti pari viikkoa myöhemmin ja kertoi, että uusi toimintakonsepti oli saanut tuulta purjeisiin. Hän oli sopinut Tuusulan kunnan kanssa, että näyttely pidettäisiin Tuusulan Lahelassa, jonne talot rakennettaisiin noin 700 neliön suuruisille tonteille. ”Laskettiin, että jos tulee 25 000 kävijää, niin se menee omilleen. Mutta tulikin lähes 100 000!”

Keravalla 1974 oli Keskon Rautaviesti-lehdessä jo kirjoittajina Keskon pientalo-osaston päällikkö ja Keravan kaupunginjohtaja Renko. Tuolloin Paavolaisten Omatalo Oy oli jo sopinut Keskon kanssa, että tämän jokainen konttori alkaisi myydä heidän talojaan. Siihen aikaan pientalojen osuus oli vain 30 prosenttia, loput 70 prosenttia oli kerrostaloja. Nämä luvut haluttiin kääntää toisinpäin. Rautaviestiin päätettiin kirjoittaa asiaa tukeva artikkeli, ja kun joku huomautti, että artikkeliin pitäisi myös saada kunnan allekirjoittaja, Mauno heitti ihan huvikseen: ”No, Kekkonen!” Miten ollakaan, Keskon pääjohtaja oli Kekkonen kalakaveri ... Artikkelin lopussa oli lause, jossa todettiin, että olisi toivottavaa että pientaloja tai puuta rakentava teollisuus sijoittuisi lähemmäksi puun tuotantoalueita.” Ja alla oli Kekkonen allekirjoitus. Juuri tuohon aikaan perheyhtiön Omatalojen tuotanto oli siirretty Sonkajärven kuntaan, Ylä-Savoön.

Rautaviestin asiantuntija-artikkelit tekivät sittemmin lehdestä arvostetun tietolähteen; Teknillinen korkeakoulu käytti sitä jopa opetusmateriaalina.

Entäpä elämä nyt?

Rakentamisesta on tullut Mauno Paavolaiselle toinen luonto. Vuoden 2009 ohjelmasta hän kertoo: ”Minun pitää suunnitella tähän nykyiselle tontille

Perhekuva vuodelta 1951. Kuvassa vasemmalta: Sirkka ja Uolevi Paavolainen sylissänsä esikoinen Sirpa Paavolainen, Mauno Paavolainen, äiti Helena Paavolainen, Juhani Paavolainen, isä Tuomas Paavolainen, Uolevi Asikainen, Hilikka Asikainen o.s. Paavolainen sylissänsä esikoinen Ilkka Asikainen, Terttu Paavolainen o.s. Teräväinen ja Väinö Paavolainen sylissänsä esikoinen Tapio Paavolainen.

kaksi taloa – tai ne on jo hyvin pitkälle suunniteltu – ja sitten hakea niille rakennusluvut.” Nuorempi tytär Pirjo asuu aivan naapurissa ja vanhempi Anukin suhteellisen lähellä omakotitalossa, jonka Mauno on rakentanut – kuinkas muuten.

Eikä vireä Mauno Paavolainen ole urheiluakaan jättänyt. Vielä 1970-luvun lopulla olivat joukkuepelit mukana kuvassa. Yksi hänen pelikavereistaan toi Ruotsista kaukopallon Suomeen ja pyysi Maunoa panemaan ikämiesjoukkueen pystyyn. Niin tapahtui, ja ”me satuttiin voittamaan ensimmäinen Suomen mestaruus, joka kaukalopallossa on koskaan pelattu”, myhäilee Mauno. ”Minä olin mukana kaikissa viidessä maalissa joko syöttäjänä tai löin itse.” Kaukalopallon lisäksi ikämiesmestaruuksia irtosi myös jalkapallossa.

Ja vaikka urheilulaji on sittemmin vaihtunut leppoisempaan, pallo on siinäkin mukana: Mauno ja hänen Leila-vaimonsa ovat innokkaita – ja ilmeisen taitavia – golfaajia. Golfmatka etelään on jälleen suunnitteilla.

Toivotamme suvun vireälle nestorille virkistäviä hetkiä golfin ja rakennusprojektien parissa!

Marjut Popelka

Mauno Paavolaisen kronologiset elämänvaihetiedot sivuilla 9 ja 15 sekä perheen rakennusliikkeiden historiatiedot ovat koonneet Mauno ja hänen tyttärensä Pirjo Paavolainen. Kiitokset!

1950-luvulta tähän päivään

1954 Mauno vihittiin 32-vuotiaana Leila os. Heinosen kanssa. He muuttivat Helsingin Hämeen-tielle. Leila toimi Silkkikeskuksessa konttoristina esikoisen syntymään asti. Leila keskittyi lasten ja perheen hoitamiseen esikoisen synnyttyä

Perhekuva vuodelta 2008 on otettu Tunisiassa. Vasemmalta Anu, Mauno, Leila ja Pirjo.

1955 Esikoinen Anu syntyi Helsingissä

1957 Kuopus Pirjo syntyi Helsingissä

1958 Perheen omakotitalo Jollakseen valmistui ja perhe muutti sinne

1974 Anu kirjoitti ylioppilaaksi ja lähti opiskelemaan rakennuspiirtäjäksi. Valmistuttuaan (1976) Anu aloitti työt rakennuspiirtäjänä Omarakenteessa. Anu on asunut lapsuudenkodissaan Jollaksessa vuodesta 1977 ja suuntautunut rakennuspiirtäjästä muihin tehtäviin.

1976 Pirjo kirjoitti ylioppilaaksi ja lähti opiskelemaan ekonomiksi Ruotsiin Uppsalaan ja sitten USA:han suorittamaan MBA-tutkinnon. Hän on toiminut eri mainos- ja mediatoimistoissa suunnittelujohtajana Suomessa vuodesta 1984. Tällä hetkellä hän toimii Senior Plannerinä House of Branding-yhtiöissä ja asuu perheineen Kulosaareissa Maunon ja Leilan naapurissa

1977 Mauno ja Leila muuttivat Kulosaareen.

1978 Mauno siirtyi Omarakenne Oy:n toimitusjohtajan paikalta ja perusti oman yrityksen Avainasunto Paavolainen&kumppanit-yritykseen, jota hän edelleenkin 86-vuotiaana jatkaa. Tällä hetkellä ei ole rakennushankkeita menossa, mutta suunnitelmia on.

1993 Pirjolle ja Kenneth Barbieri-Saurenille syntyi tytär Christine (Barbieri-Sauren), Maunon ja Leilan ainoa lapsenlapsi.

Perheen rakennusliikkeiden historia

- Omatalo on tavaramerkki
- Vuodesta 1920 lähtien aina talvisotaan asti (1939 asti) Tuomas Paavolainen urakoi mm Viipurin Osuusliikkeelle, Torkkelin Osuusliikkeelle, sekä Makslahden Osuusliikkeelle liikerakennuksia, kansakouluja ja eri myymälöitä useille paikkakunnille. Vuonna 1937-1939 hän urakoi Terijoen kunnalle kunnalliskodin ja mielisairaalarakennukset
- 1940-luvulla T. Paavolainen muuttui Rakennusliike Paavolainen Oy:ksi ja myöhemmin Omarakenne Oy:ksi. Toimitusjohtajana oli Tuomas Paavolainen ja hallituksen muina jäsenenä Mauno ja Uolevi Paavolainen. Mauno tuli toimitusjohtajaksi ja hallituksen puheenjohtajaksi 1940-luvun lopulla. Tehdas, Rakentajan Puusepät Oy oli Lohjalla ja myyntikonttori Helsingissä. Kaikki perheen lapset (Maunon lisäksi Uolevi, Väinö, Unto Juhani ja Hilikka) työskentelivät yrityksessä ja olivat osakaina. Uolevi myi osakkeensa 1960-luvulla.
- 1960-luvulla solmittiin Keskon kanssa Omatalojen yksinmyyntisopimus. Maunon toimitusjohtajan työ keskittyi myyntiverkoston luomiseen yhteistyössä Keskon kanssa ja Keskon talomyyjien kouluttamiseen. Keskon tultua myyntikanavaksi Omarakenteen toiminta laajeni voimakkaasti. Omatalo-talopaketteja myytiin yli 300 vuodessa.
- 1969 Tuomaksen kuoltua osakkeet jaettiin perheen kesken
- 1973 Hilikka Asikainen ja Juhani Paavolainen myivät omistamansa Rakentajan Puusepät Oy:n ja Omarakenne Oy:n osakkeet Maunolle
- 1975 perustettiin Sonkajärvelle tehdas Maunon aloitteesta
- 1978 Mauno Paavolainen jätti Omarakenne Oy:n toimitusjohtajan tehtävät ja myi omistamansa Omarakenne Oy:n ja Rakentajain Puusepät Oy:n osakkeet Väinö-veljelleen ja tämän perheelle. Väinö perheineen rakensi Lauttasaareen tontilleen 4 asuntoa. He myivät yrityksen Ensolle 1980-luvulla.
- 1978 alkaen Mauno on toiminut omistamansa Avainasunto Paavolainen&kumppanit-yrityksen toimitusjohtajana ja on perustajaurakoitsijana jatkanut jo Omarakenteen aikana aloittamaansa gryndausta käyttäen Omatalon talopaketteja. Mauno jatkaa edelleenkin yritystoimintaansa.

Loikkanen oli pienehkö ”lähiö”, asuintaloja oli vain 332 ja asukkaita vajaat 2 000. Heistä useimmat olivat valtion palveluksessa olevia pikuvirkamiehiä: rautatieläisiä, sotilaita, vanginvartijoita. Loikkanen kuului tuolloin vielä Viipurin maalaiskuntaan, joka suhtautui esikaupunkeihinsa melko passiivisesti, siksi asukkaiden oli pakko oppia huolehtimaan itse yhteisistä asioistaan. Loikkaseen perustettiin muun muassa vapaapalokunta 1902, sen toimintaan Matti otti tarmokkaasti osaa, ja saatiin oma koulu 1906. Koulun koko olemassaolon ajan siellä oli opettajana Elsa Vartiainen.

Loikkasessa harrastettiin paljon: siellä toimivat urheiluseurat Karjalan Riento ja Karjalan Tarmo sekä nuorten kristillinen yhdistys. Nuorisolla oli monia muitakin harrastuksia, pojilla varsinkin pallon pelaaminen. Loikkasessa oli myös oma, 1906 perustettu työväenyhdistys, äänestihän vasemmistoa, ennen kaikkea sosialidemokraatteja, loikkaselaisista vuoteen 1939 asti aina noin puolet; enimmillään, vuonna 1916, sosialidemokraatteja äänesti 72 prosenttia.

Ennen linja-autojen aikakautta Loikkasesta ei ollut kunnollista liikenneyhteyttä kaupunkiin: Esikaupunkien linja-autoliikenne käynnistyi vasta 1920-luvulla, ja kunnollinen tie saatiin vasta, kun Loikkanen liitettiin Viipurin kaupunkiin 1928. Matin ja Annin työmatka Kauppahalliin oli siksi pitkä ja syys- ja kevättulvien aikaan hankalakin, sillä tie oli liejuinen ja ajoittain tulvaveden peitossa. Rata piti ylittää Papulan sillan kautta. Matti ja Anni lähtivät töihin joka arkiamuani varhain. Matti lähti matkaan hevosella jo viideltä, sillä hän haki ensin lihoja myyntiin tuottajilta ja teurastamolta. Anni tuli myöhemmin kävellen, kun kotoiset aamuuskareet oli tehty. Kotiin ehdittiin takaisin vasta iltamyöhällä. Kotiin jäi lapsia hoitamaan piikatyttö silloin, kun tyttäret olivat niin pieniä, etteivät selvinneet omin neuvoin.

Loikkasessa ei ollut katuvaloja, ja monesta kodista puuttuivat sähkötkin. Kylässä oli yksityinen Strandholmin sauna, mutta kun se elokuussa 1910 paloi, kyläläiset joutuivat käymään saunassa muutaman kilometrin päässä Papulassa joitakin vuosia. He perustivat, taas yhteistuumin, saunasuuskunnan ja saivat tontinkin kaupungilta 1914, mutta ensimmäisen maailmansodan syttyminen esti rakennuttamisen. Myöhemmin Loikkaseen saatiin parikin saunaa.

Reino noin nelivuotiaana pikkupoikana.

Hallikauppiiaan tuleva vävy, viipurilainen Reino Holopainen (s. 13.9.1904), muisteli omia saunamatkojaan Kolikkoinmäellä. Talikkalan työväen sauna- ja rakennusosuuskunta r.l. oli rakentanut itse talkoilla – rakennusalan ammattilaisia kun olivat – saunan tammikuussa 1909:

”Mie olin pikkupoika [4-vuotias], ku miekii pääsi isäuko kans ensimmäise ker saunaa, sen hämäräst muistan. Laitteet ol viel semmosii, ku sähkötkii sammu. Mie ku aloin ihmetellä isäukol, et mitä vart ne puhals nyt ne valot sammuksii. No sit siin pantii kynttilöit ja kaikkii. Siel joku sit sano, et sielt joku dynamo remmi katkes, ja se jäi miul mielee. Se ol nii aikasta, et oisinks mie neljä viis vuotta vanha ollu. —.

Ja se [sauna] laitettii oikee hyvä, se ol tiilistä ja siel ol sähkövalot. Siihe aikaa ei viel Mäkikyläs olt sähkövaloja ollekaa, ja niil ol oma generaattor siel, tai dynamo, mikä laitto sähköö. Mut ajovesi siel oli. Kaivoo ne ei saaneet vettä nii paljoo, et se ois riittänt. Kaivo ol susi.”

Maikka Loikkanen kuului yhä maalaiskuntaan, loikkaselaiset itse tunsivat olevansa kaupunkilaisia. Siksi he kääntyivät ongelmiaan yhtä hyvin kaupungin kuin maalaiskunnankin puoleen, yhteistoimin he myös hankkivat kyläänsä

tarpeellisia toimintoja, jos maalaiskunta tai kaupunki ei apua antanut. Vaikka kaupungilla ei ollut velvollisuuksia loikkaselaisia kohtaan, se kuitenkin auttoi – todistettavasti – ainakin silloin, kun yritettiin kieltää kotieläimien pitäminen irrallaan. Kaupungin esityksestä kuvernööri määräsi eläimet pidettäväksi kiinni sakon uhalla, ja ongelmasta päästiin.

Loikkaselaisilla oli oikeus pitää kotieläimiä niin halutessaan, koska esikaupunki kuului maalaiskuntaan. Paavolaisillakin oli hevonen, jota tarvittiin kuljetettaessa lihaa tuottajilta ja Papulassa olleesta teurastamosta myyntipaikalle. Matilla oli myös tapana ostaa teuraiksi aiottuja lehmäitä, pitää ne kesän yli ja teurastaa sitten talvikaudella. Eläimiä varten oli tontin perällä pieni navetta, jossa Anni niitä hoiti ja lypsi. Kesäisin Loikkasen lehmät koottiin yhteen ja kylän paimenet veivät ne metsään.

Matin ja Annin hevosetkin lienevät olleet lehmien tavoin elämänsä ehtoota viettäviä teuraseläimiä. Paavolaisten työt Elli ja Lahja päättivät kerran lähteä ajamaan tapania, valjastivat pollen reen eteen, ja Elli tarttui ohjaksiin. Kaikesta hoputuksesta ja kommentelusta huolimatta vauhti pysyi tasaisen hitaana kävelynä. Kopukka, kuten Elli tuhtuneena hevosta nimitti, ei suostunut ottamaan yhtään juoksuaskelta – ei edes malliksi.

Tuonen lehto, öinen lehto

Anni ja Matti olivat menettäneet esikoisensa, Atytön ja pojan, vain kuukauden ikäisinä. Vuonna 1909 syntynyt Lahja sai kuolleen siskonsa nimen. Kuolleen lapsen nimen antaminen toiselle samaan sisaruskuntaan kuuluneelle kertoo lapsikuolleisuuden yleisyydestä. Vain kaksi kolmesta syntyneestä eli niin vanhaksi, että ehti päästä 15-vuotiaana ripille. Sukupolvi aiemmin suhdeluku oli ollut vielä huonompi. Vanhemmat lohduttivat itseään vakuutamalla, että kuolleen lapsen oli hyvä olla Taivaassa. Usein nuorena kuolleesta lapsesta jäi myös ihanoitu muisto. Tätä kuvaa Anni-äidin usein Hiljasta toistama lausahdus: ”Se lapsi ol ko enkeli.”

Hiljan kuolema heinäkuussa 1913 ei ollut odotamaton, 9-vuotias Hilja itsekin tiesi kuolevansa ja varautui siihen. Jostakin syystä häntä pelotti arkun kuljettaminen rattailla. Hän vaatikin, ettei hänen arkkuaan vietäisi hautausmaalle rattailla vaan sylissä. Pyyntö täytettiin: arkku matkasi Loikkasesta Sorvalin hautausmaalle, jonne kaksoset oli haudattu, kahden miehen sylissä – miehet tosin istuivat rattailla tuon noin viisi kilometriä pitkän matkan.

Valokuva
Annista
ilmeisesti 40-
vuotispäivänä,
jolloin kolmas
lapsi, Hilja, oli jo
kuolemansairas.

Kuolinilmoituksessa kerrottiin sukulaisille ja ystäville surusaaton lähtevän kello 3 ip. Viipurin Karjalan kaupunginosasta kohti Sorvalin hautausmaata. Muistoruno oli luultavasti Matti-isän itsensä kirjoittama:

”Päättyi Hiljan mainen vaiva;
Alkoi ilo, riemu taivaan;
Luona Herran Jeesuksen
Lasten parhaan ystävän.”

Ennen hautausmaalle lähtöä arkku oli pihamaalla avoimena, kuten tapana oli, jotta kaikki voisivat hyvästellä vainajan. Vasta neljä ja puolivuotias Lahja tanssahteli arkun ympärillä ja päivitteli, miksi kaikki itkivät: ”Hiljallaha on korreemp sänky ko kellää meist”. Vaikka vanhempia lohduttikin ajatus, että kuolleesta lapsesta tulisi enkeli, Lahjan puheita ei suvaittu ja hänet vaiennettiin toruin.

Myös Elli kävi lapsena lähellä kuolemaa, mutta selvisi hengissä. Hän sai aivokalvontulehduksen aikana, jolloin tautiin ei ollut lääkkeitä. Lääkäri ilmoittikin äiti-Annille suoraan: ”Tyttö joko kuolee, tai tulee hulluksi.” Elli ei kuollut eikä tullut hulluksikaan. Itsepäinen hän oli ja sisukas, mutta oli siinäkin vain tullut sukuunsa. Annilla oli tapana, Elli-tätini kertoman mukaan, joskus todeta: ”Ol se

hyvä, et siul tuokii verra jäi järkee jällel.”

Hyvistä koulutodistuksistaan ja myöhemmästä elämästään päätellen Ellin järjessä ei ollut mitään vikaa. Sisukkuuttaan hän osoitti myös tappelemalla ja voittamalla koulussa tyttöjä kiusanneet pojat. Lahja valitti usein Annille: ”Minnuu nii äkköittä, ko Elli taas tappel koulus poikiihe kans.” Tapellessa oiva ase olivat tytöille patjakankaasta tehdyt koululaukut. Elli tarvitsikin joka syksy uuden laukun taistoissa puhki kuluneen tilalle.

Vauva on tult

Lapset olivat ennen paljon tietämättömämpiä elämän perusasioista – ainakin Loikkasessa – kuin nykyään: Kaksi vuotta Hiljan kuoleman jälkeen, kun äitini Aino, perheen iltatähti, syntyi 3.7.1915, eivät 9-vuotias Elli ja 6-vuotias Lahja aavistaneet mitään tulossa olevasta vauvasta. He kuulivat asian vasta kesken leikkiensä, kun naapurin lapset – yhtä tietämättömät – tulivat kertomaan: ”Teil on tult vauva!” ”Eikä oo, mist työ muka tii-jättä.” ”Iha varmast on, ko se akka ko niit kuskaa, män teille!” Tytöt lähtivät kipinkapin kotiin, ja siellähän uusi vauva oli tullut maailmaan Loikkasen lapsenpäästäjän avustamana.

Anni oli Ainon syntyessä jo 42-vuotias. Aino oli koko ikänsä ehdottomasti äidin tyttö ja tämän puolella aina silloin, jos perheessä piti valita Matin ja Annin tahdon välillä.

Aino puolivuotiaana. Mitä pulskempi vauva, sitä terveempi, uskottiin tuoloin.

Puolivuotias Elli-vauva.

Lukukausi-Todistus
joka on saanut
VIIPURIN KAUPUNGIN SUOMALAISEN KANSAKOULUN

I luokan *i* osaston *-* oppilas

Elli Paavolainen

Heinäkuukaudelta v. 1914.

Käytös	100	Muistatuksia:
Huolellisuus ja tarkkaavaisuus	100	
Edistys keskimäärin	61	
Yhteensä	261	

Edistys eri aineissa:	
Uskonnossa	8
Äidinkielenä a) Tapaamisessa ja lukemisessa	9
b) Oikeinkirjoituksessa	9
Luvunlaskussa	9
Piirustuksessa	7
Kaunokirjoituksessa	7
Laulussa	8
Käsityössä	8
Edistys keskimäärin	81

Ollut poissa *-* tuntia.
Muutetaan *II* luokkaan.
Jatkaa *-* luokkaan.

Viipurissa, *28* p:nä *lokakuu* kuula v. 1914.

Opettajat: *Rosa Ylhamo, Ellen Vartiainen*

1 muist. Numerot 1-4 vastaavat arvosanas *heikko*.
5-6 *välttävä*.
7-8 *tyydyttävä*.
9-10 *hyvä*.
2 muist. Oppilaan kirjastonumero on määrätty sen summan mukaan, joka saadaan, kun lasketaan yhteen käytöksen, huolellisuuden ja tarkkaavaisuuden sekä keskimääräisen edistyskes arvonumerot.
3 muist. Tämä todistus on tarkoitettu tuotava ensi lukukauden alussa, tulevan *syyskuun 1* p:nä *44* & varustettuna tällä hoitajan nimikirjoituksella, osoitteeksi etia toisinaan *hänelle* annettu.

Anna Paavolainen

Jo yksitoista vuotta aiemmin, 13.9.1904, syntyi Antti (Anders) ja Katri (Katriina) Holopaisen perheeseen tämän tarinan toinen päähenkilö, isäni Reino (Reinhold). Hänkin oli perheensä iltatähti, Katri täytti synnytyksen jälkeisenä päivänä 40 vuotta. Reinolla oli neljä vanhempaa veljeä, jotka kaikki olivat syntyneet perheen vielä asuessa Kuopion maalaiskunnassa. Sieltä perhe muutti keväällä 1900 Viipuriin, ja asettui asumaan vuokramökkiin Kolikkoinmäelle eli mäkipylään. Se taas kuului Talikkalan esikaupunkiin, joka oli, Loikkasen tavoin, tuolloin vielä maalaiskuntaa.

Reino, perheen nuorimmaisena, pääsi kansakouluun ja sai käydä sen loppuun. Antti oli aluksi rakennuksilla töissä, ja silloin seitsenhenkisen perheen elämä oli niukkaa. Reino muisteli elämää 1910-luvulla: ”Kyllä mie muistan, minkälaiat se oli, ku ei olt aina ruokaakaa. Siihe aikaa se isäukko ol rakennusmiehiä, ja nehä rakennukset seisovat talvel siihe aikaa, ja se ol sitte se talviaika hyvi huonoo.

Etellisel kesällä sikaa kasvatettii, sit se syksyl pistettii pyttyy. No, sit perunoita ja sialihhaa jos millo oli, ni siit sai jonkullaist sörsseliä, mutta ei ne sapsukat hyvi leviöitä olleet. No, sit sitä viel joutu ottamaa talvella välttämätönt ja pikkusta velkaa ain kaupastakkii, ei ne paljo sitä antaneetkaa, ja sit sitä taas kesällä täyty maksaa se siin muus sivussa. — Miukii isäukko kolkyt pennii sai tunti. Kymmene tuntine päivä, se ol kolme markkaa. No eihä se vero tietyst isova ollu, mut sit ku meitäkkii seitsemä henkee oli, ni ei se hyvi levijää se elämine ollu.”

Katri sienesti, marjasti ja hankki perheelle lisätuloja kehräämällä. Siinä hän oli niin taitava, että hänen kehräämäänsä lankaa voitiin kutoa myös koneella.

Talviaikana Katri tarkkaili aamuvarhain säätä ja hälyytti isommat pojat työnhakuun: ”Se oli siihe aikaa, ku ei olt, niin ku nyt, vehkeit. Sit ku velipojat ol vanhempii, ni äitimuori aina: ’Hei! Siel on, pojat, paljo luntia!’ Ni sit ne lähti vetämään valtiol ratapihalle, ja siel sit, jos sattu hyvä viuhka, ni pääs töihi ja sai olla monta viikkoo taas töis. Lumityöthä ne ol vaa talveaikaa kaupunkipaikas, mitä antovat lisäänsioo, ei siel muuta ollu.”

Myöhemmin Reinon isä, Antti Holopainen, pääsi töihin Havin myllyyn, jossa hän oli myös kansalais-sodan aikana, jolloin osa pojista oli jo perustanut perheen ja asui omillaan.

Kansalaissodan liekkejä

Viipurilaisten arjen muutti kansalaissota, joka toi kaupunkiin ensin nälänhädän, sitten taistelut ja lopuksi kaupungin verisen valtaamisen huhtikuun lopulla 1918 ja vankileirin. Niin Loikkasessa ja Talikkalassa kuin muuallakin Viipurin ympäristössä ja itse kaupungissa punaiset ja valkoiset asuivat naapuruksina. Venäjän vallankumouksen, Suomen itsenäistymisen ja lopuksi kansalaissodan tapahtumat väkisinkin vähitellen kärjistivät mielipiteitä ja välillä myös välejä.

Loikkasessa lapsetkin jo osasivat, Lahjan kerto-man mukaan, pilkata toisiaan tarpeen tullen ajan-

kohtaisin nimityksin: ”Työ oottekii lahtarii!” ”Ite ootte punikkiihe pentui!”

Loikkanen jäi lopulta punaisten ja valkoisten linjojen väliin, Kolikkoinmäki keskelle taisteluja. Palopommit sytyttivät syksyllä 1908 valmistuneen Loikkasen koulun palamaan, ja kyläläisten ponnisteluista huolimatta koulu paloi poroksi keväällä 1918; kukaan koulun asukkaista tai oppilaista ei onneksi haavoittunut ammuksista.

Miten Venäjän vallankumous näkyi Viipurissa, kuinka itäisissä esikaupungeissa, Loikkasessa ja Talikkalassa, selvittiin ruokapulasta ja taisteluista, kuinka Sam ja Arne Sihvo saivat morsiamensa linjojen läpi ja kuinka elämä jatkui rauhan tultua, ratkeavat seuraavassa osassa Ainon ja Reinon tarinaa.

Käytetyt lähteet, otsikossa mainitun lisäksi:

1. ”Vartus nyt —. Jaa! No muistaha mie —.” Reino Holopainen muistelee elämäänsä. Haastattelija Olavi Anttila, 1971, Tampereen yliopiston kansanperinteenlaitoksen äänitekokoelmasta tekstikopioksi kirjoittanut Vappu Anttila.
2. Tiedonantajat ja kuullun kertojat: Elli Paavolainen, Lahja Vartola (o.s. Paavolainen) ja Aino Holopainen (o.s. Paavolainen)
3. Ellin koulutodistukset
4. Hiljan kuolinilmoitus, päiväämätön lehtileike, ei tietoja lehdestä.

Vappu Anttila (s. Holopainen)

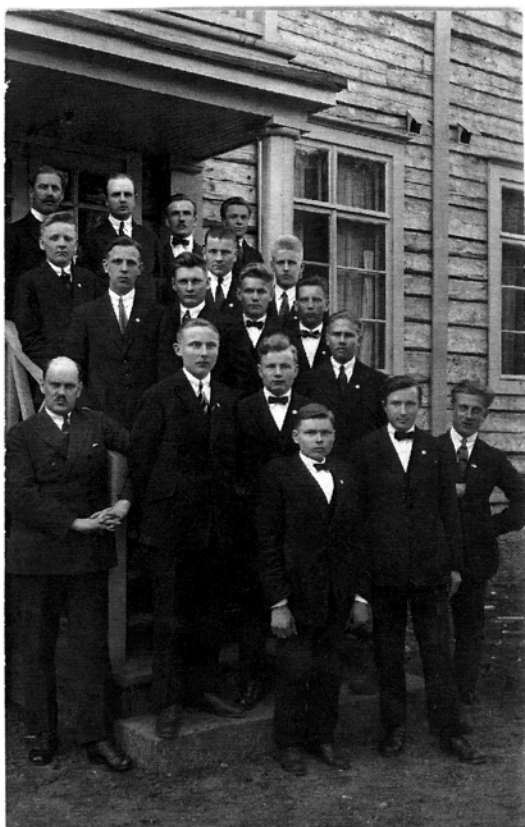

Maire Hämäläinen, s. Paavolainen (1909-1998) muisteli usein isänsä Johanneksen (T59, 1881-1946) Kanneljärvellä hankkimaa upeaa hevosta. Sen kanssa Maire ja hänen veljensä Aulis (1906-1953) ehtivät kokea niin naurun hetkiä kuin kyöneleitäkin. Johannes Paavolainen toimi maatalousaineiden opettajana Kanneljärven kansanopistossa 1920-luvulla.

Mairen muistelmia

ihanasta hevosesta

Kanneljärven kansanopiston pojat opettajineen 1925. Ylärivissä vasemmalla Johannes Paavolainen, alhaalla kaiteeseen nojaa kansanopiston johtaja Erkki Paavolainen ja eturivissä äärimmäisenä oikealla seisoo Oma Martti Paavolainen.

Eräänä päivänä isämme Johannes näki jotain, joka vei häneltä yöunet, nimittäin niin kauniin hevosen, ettei hän saanut sitä mielestään. Hevonen oli ollut joidenkin pirtutrokareiden omistama ja oli nyt myytävänä. Kun Johannes näki hevosen tanssahtelevan sirosti paikallaan, hän oli myyty mies. Vaikka hevosesta pyydettiin melkoista hintaa, se oli pakko saada. Hän osti kauniin suklaanruskean tamman. Sillä oli valkoiset "sukat" jaloissaan ja valkoinen tähti otsassaan. Kun se valjastettiin tukkiuorman eteen, se osottautui hirmumenijäksi. Mitä raskaampi kuorma, mitä jyrkempi ylämäki, sen kovempaa se juoksi. Johannes totesi, ettei semmoisesta menosta mitään tullut, hevonenhan rehkii itsensä hengiltä. Äitimme Vesta puolestaan totesi, että sehän on ihan hassu hevonen. Niinpä hevonen sai nimekseen Hassu ja se varattiin vain kevyempään ajoon, vetämään kiesejä ja lasten, varsinkin Mairen riemuksi ratsastukseen.

Mutkat suoriksi

Hassulla oli kovat menohalut. Pitäjän muut hevoset jäivät toisiksi, kun Hassu pääsi näyttämään juoksuaan. Kerran sukulaistätejä oli ollut vieraisilla joulunaikaan. Vesta lähti kyydittämään tätejä asemalle. Varmuuden vuoksi Hassu valjastettiin leveälaitaisen heinäreen eteen. Rekeen laitettiin heinien päälle paksut vällyt ja tädit istutettiin kyytiin. Vesta istui ohjaksiin kuskipukille ja kun ohjaket otettiin maasta, Hassu rynnisti matkaan niin että lumi pölyysi ja kaviosta tierat sinkoilivat. Erään mutkan jälkeen,

Aulis (1906–1953) ja Anni Paavolaisen perhe 1936. Keskellä perheen esikoinen Marjut Annele ja vanhempien sylissä kaksoset Sisko Sinikka ja Veli Johannes. Perheen kuopus Tuula Inkeri ei ollut vielä syntynyt.

jonka Hassu oli vauhdilla ottanut, Vesta rupesi kuulostelemaan, kuinka ihmeen hiljaista takana oli. Kun hän kääntyi katsomaan, ei reessä ollut ketään. Tädit olivat kurvissa singahtaneet reestä ojaan lumihankeen. Siellä he nyt yrittivät kiljuen mönkiä tielle. Onneksi lunta oli paksusti eikä kenellekään ollut sattunut mitään, joten nauruksihan koko seikkailu meni.

Malttia tarvittaessa

Toisen kerran Maire ja Aulis olivat ajelulla Hassu valjastettuna kärryjen eteen. Tie oli huonossa kunnossa ja siihen oli painuneet syvät pyörien urat. Äkkiä vain kärryt keikahtivat nurin ja lensivät ojaan hevonen mukanaan. Se yritti pari kertaa päästä pystyyn, mutta ei onnistunut. Se jäi rauhallisesti makaamaan ojan pohjalle. Kauhistanut Aulis tempaisi puukkonsa esiin ja ryntäsi katkomaan valjaita, mutta sisar huusi: "Et kyllä katko uusia valjaita! Näethän, että Hassu on ihan rauhallinen ja vain odottaa, että aukaisemme hihnat." Niinpä he alkoivat aukoa solkia hevosen odottaessa liikkumatta paikallaan. Kun valjaat oli saatu auki, Hassu ponnisti itsensä ojasta ylös.

Huolenpitoa ja haavereita

Hassu oli ystävällinen hevonen. Se hörähti hiljaa aina kun joku saapui talliin. Maire oli innokas ratsastaja. Niinpä hänen kerran lasketellessa täyttä laukkua pitkin kylän raittia, isänsä sattui kuulemaan, kuinka kylän ukot arvostelivat ohi porhaltavaa tyttöä: "Siinä

se agronomin neiti vain takapuoltaan leventää." Närkästynyt Johannes-isä ilmoitti tyttärelleen, että tämä sai etsiä vähän syrjäisempiä ratsastusreittejä.

Ratsastajan oli myös itse huolehdittava hevosesta reissun jälkeen. Sen jalat oli pestävä lämpimällä vedellä ja vuohiset voideltava vaseliinilla. Se oli myös harjattava hyvin. Johannes tuli itse tallille tarkastamaan oliko työ tehty hyvin. Hän veti valkoisen hansikkaan käteensä ja silitti hevosta myötä- ja vastakarvaan. Jos käsineeseen tuli hiukankaan pölyä tai muuta harmautta, homma meni uusiksi. Niinpä Hassun karva kiilsikin kuin silkki.

Kerran Maire oli taas ratsastamassa, kun ukon- ilma yllätti. Hän ohjasi hevosen vajaan sateen suojaan. Hevonen tapansa mukaan tanssi paikallaan, kun äkkiä laho lattialauta rasahti poikki ja Hassun jalka upposi lattian läpi. Terävä, murtunut lauta repäsi pitkän haavan sen jalkaan. Isä Johannes hälytettiin apuun. Jalka sidottiin. Onneksi ei luu ollut katkennut, mutta tuosta onnettomuudesta jäi Hassun jalkaan patti. Siitä oli Johannes erityisen pahoillaan, sillä hän oli aikonut osallistua Hassun kanssa hevoskilpailuihin. Nyt patti häittäsi sen juoksua jonkin verran.

Hassulla ei koskaan teetetty varsaa, mutta toinen hevonen, Virkku, sai varsan, joka oli ihan Hassun näköinen. Sekin oli suklaanruskea ja sen otsassa oli tähti. Hassu tuntui omineen sen ja ne liikkuivat laitumella aina yhdessä. Varsa sai nimen Iro. Se oli suloinen ja ystävällinen pikku heppa. Kun Maire meni laitumen reunaan ja huusi: "Missä on minun

Kuvat Oma Martin
kuva-arkistosta. Mikko
Paavolaisen lahjoitus

*Kanneljärven kansanopiston poikia
1925. Oma Martti käsilläseisonnassa,
Toivo Juusti avustaa. Maassa loikoil-
len poseeraavat vas. Iivari Karkiainen,
Väinö Havia, Kauko Launiainen, Vil-
jam Sihvo ja Arne Lampainen.*

*Hätömäellä 1925. Ta-
karivi vas. Toivo Juusti,
Iivari Karkiainen, Erk-
ki Paavolainen, Aulis
Paavolainen ja Jouko
Huuhka. Eturivissä vas.
Martti Paavolainen,
Johannes Paavolainen
ja Väinö Havia.*

pikku iloni?” se juoksi iloisesti hirtuen hänen luokseen. Joskus molemmat lojuivat nurmikolla, tytön pää varsan kaulalla, varsa nukkuen, tyttö lukien. Myöhemmin pienelle Irolle kävi kuitenkin huonosti. Se oli ollut yksin rantalaitumella ja upponnut soiseen veteen. Sieltä se löydettiin hukkuneena.

Hyvästijätö

Kun Johannes vaihtoi työpaikkaa ja lähti 1928 kanavakasööriksi juuri valmistuneelle Neiturin kanavalle, se tiesi perheelleen muuttoa ja samalla Hassusta luopumista. Se oli Mairelle kova paikka. Hän roikkui tallissa hevosen kaulassa ja itki niin että sydän oli särkyä. Hän väitti, että hevonenkin tiesi eron tulevan ja että sekin itki. Suuret kyneleet valuivat sen poskia pitkin. Kun Mairelle sanottiin,

etteivät eläimet osaa itkeä, hän vastasi, että sanotakoon mitä tahansa, hän tietää sen parhaiten: tämä hevonen itki. Niin Hassu sitten myytiin.

Muutama vuosi myöhemmin, kun Aulis käveli Viipurin kadulla, hän kuuli hevosen hirtuntaa takanaan. Kun hän kääntyi katsomaan, hän näki hevosen ryntäävän jalkakäytävälle ohjastajan hillitsemisy yrityksistä huolimatta. Se oli Hassu, joka oli tunnistanut Auliksen takaapäin ja rynnisti häntä tervehtimään. Eikä se suostunut lähtemään ennen kuin Aulis oli sitä hyvän aikaa taputellut ja silitelty.

Muistiin merkinnyt Mairen tytär
Raija Hurmalainen

PAPERIT KANSALLISARKISTOON

Sukulehden numerossa 33/2007 Vappu Anttila antoi oivat ohjeet siitä, miksi, miten ja missä vanhat paperit ja valokuvat säilytetään kotona ja kuinka ne pitää arkistoida, jotta aineisto säilyy hyväkuntoisena ja vahingoittumattomana.

Ritva Paavolaisen artikkeli lehdessä 15/1991 valotti puolestaan sukuseuran arkiston – kirjeenvaihto, pöytäkirjat yms. – tallentamisesta Valtionarkistoon sekä arkiston toimintaa ylipäättään. Valtionarkiston nimi muuttui 1994 Kansallisarkistoksi. Muistin virkistykseksi ja virikkeeksi seuraavassa on koottu keskeisiä kohtia aiheesta.

SÄILYÄ ALKUPERÄISET!

Kun perheen elämässä tapahtuu käännekohta, oli se sitten muutto tai ikäihmisen poistuminen joukostamme, saattaa kertyneiden papereiden, valokuvapainojen, kirjeiden ja korttien säilyttäminen tuntua ongelmallisilta. Omien papereiden kohdalla ensimmäisiä ajatuksia lienevät: mitä näillä nyt tekee, heitetään menemään, eihän näitä kukaan tarvitse eikä ole tilaakaan ... Poismenneen omaisen muistorikasta jäämistöä katsotaan ehkä jo toisin silmin.

Yleisohje on: säilytä ja pidä tallessa kaikki alkuperäiset paperit – kirjeet ja kortit, päiväkirjat, muistelmat, koulu- ja työtodistukset, kouluaineet, kutsukortit, onnittelut, suruvalittelut, häihin, lasten syntymään ja merkkipäiviin liittyvät muistot. Säilytä myös arkielämään liittyvät dokumentit, olivatpa ne sitten muistiinpanoja tai työpaikkoihin, taloudenpitoon tai matkoihin liittyvää aineistoa.

Älä siis heitä pois papereita tai tuhoa niitä; ne ovat osa omaa tai läheisesi henkilöhistoriaa ja valottavat omaa aikakauttaan, kotiseutua tai perheen olosuhteita, elintapoja ja traditioita – tai kuvaavat

Kansallisarkisto

PL 258

Rauhankatu 17

00171 Helsinki

Puh. (09) 228 521

Sähköposti: kansallisarkisto@narc.fi

www.narc.fi

Tutkijasalit ovat avoimia talvisin maanantaista perjantaihin klo 9–20 ja lauantaisin klo 9–15, kesäelokuussa vain arkisin klo 9–18, ei lauantaisin. Samana päivänä toimitetaan tutkijasaliin asiakirjat, jotka on tilattu ennen klo 14.30. Lauantaisin tilauksia ei toimiteta.

ihmistä osana yhteisöä. Kuten Ritva Paavolainen artikkelissaan totesi: ”Tulevaisuudessa historian ja yhteiskunnan tutkijat ovat kiitollisia pienistäkin inhimillisistä todistuskappaleista, kun ne voidaan liittää laajempiin kokonaisuuksiin.” Nyt kännyköiden ja sähköpostiviestien aikakautena dokumenttien merkitys vain korostuu!

VANHAT PAPERIT KANSALLIS- ARKISTOON

Nykyasuntojen säilytystilat ovat rajalliset eikä kertyville papereille useinkaan tahdo löytyä säilytyspaikkaa. Kannattaakin muistaa, että 1990-luvun alkuvuosista lähtien sukumme käytettävissä on ollut erinomainen talletusmahdollisuus: Paavolaisen suvun arkisto Kansallisarkistossa.

Suvut, joiden arkistoja Kansallisarkistossa on talletettuna, ovat lähes poikkeuksetta virkamiessukuja, joiden jäsenet ovat toimineet yhteiskunnallisina tai julkisen elämän vaikuttajina. Varsinaisia

talonpoikaissukuja, jollainen Paavolaisen suku varsin pitkään on ollut, ei silloisen Valtionarkiston yksityisarkistojen luovuttajien joukossa ennestään ollut. Yksi tärkeä kriteeri, jonka perusteella Paavolaisen suvun arkisto sai luvan tulla talletetuksi Kansallisarkistoon, on sukumme kannakselainen kotiseutu. Luovutetun alueen asukkaiden paperit ovat usein tuhoutuneet, ja jos suvun jäsenillä on niitä tallessa, arkisto on niistä erityisen kiinnostunut.

Karjalasta peräisin olevat asiakirjat, kirjeet yms. ovat tärkeitä ja mielenkiintoisia, mutta yhtä lailla evakkovaiheisiin ja uusiin kotiseutuihin liittyvät paperit. Yksittäisten suvun jäsenten lahjoitukset arkistoon ovat tärkeitä myös siksi, ettei sukuseuran varsinaisissa papereissa juurikaan ole dokumentteja sotaa edeltävältä ajalta. Melkoinen etu on myös se, ettei arkistoon luovutettavia papereita tarvitse välttämättä itse edes järjestää. Kansallisarkistolla on oma systeeminsä, jonka mukaan virkailijat järjestävät saapuneet paperit.

MITEN TOIMIA?

Kun haluat luovuttaa kokoamaasi aineistoa Kansallisarkistoon, ote yhteys arkiston Yksityisarkistoyksikköön; vaihe (09) 228 521 tai suoraan kyseisen yksikön johtajaan Marja Pohjolaan (09) 2285 2247. Virkailijat sopivat kanssasi jatkotoimista ja tulevat tarvittaessa katsomaan, mitä arkistoon kannattaa luovuttaa.

Kannattaa huomioida, että arkistoon luovutetun aineiston saa tutkijakäyttöön vasta sitten, kun se on asianmukaisesti järjestetty ja luetteloitu. Tämä taas vie aikaa: tällä hetkellä on varauduttava jopa viiden vuoden järjestämisaikaan! Pitkä odotusaika selittyy sillä, että esimerkiksi vuonna 2006 Kansallisarkisto otti vastaan yli 300 hyllymetriä järjestämätöntä aineistoa.

Kun aineisto on luovutettu Kansallisarkistoon, sitä voi tutkia vain ja ainoastaan arkiston tiloissa: ulos ei aineistoa lainata. Aineistosta saa – mahdollisista käyttörajoituksista riippuen – kuitenkin jäljenteitä, myös digitaalisessa muodossa. Tämä edellyttää aina käyntiä arkistossa, ja tietysti jäljenteet myös maksavat: esim. A4-paperikopio 0,60 euroa ja digitointi levykkeelle 12 euroa. Tärkeistä valokuvista ja papereista kannattaakin teettää itselleen kopiot ennen niiden luovuttamista arkistoon. Entä yksityisten asiapapereiden, kirjeiden, päiväkirjojen ja vastaavien saaminen tutkittavaksi?

Kaikki eivät ehkä halua, että esimerkiksi vanhempien kirjeenvaihto on vapaasti kaiken kansan luettavana. Näin ei myöskään tarvitse olla. Esimerkiksi yksityiset kirjeet tulevat julkisiksi vasta 20 vuoden kuluttua kirjoittajan kuolemasta. Yksityisen kirje- ja asiapaperikokoelman tallettaja voi halutessaan asettaa myös ehdon. Voidaan esimerkiksi määrätä, että kokoelmaa saa käyttää vain tallettajan tai jonkun muun nimetyn henkilön – kuten kansallisarkistonhoitajan – luvalla, jolloin käyttötarkoitus on selvitettävä.

Vaikka lapsesi ei ole kiinnostunut asiasta nyt, me kaikki tiedämme, että jossain vaiheessa kiinnostus herää.

Marjut Popelka

Paavolaisen suvun arkisto Kansallisarkistossa (sisältää sukuseuran arkiston)

Arkiston rajavuodet: 1883–1900

Määrä: 20 kansiota, 1,3 hyllymetriä

Käyttö kansallisarkistonhoitajan luvalla.

Erkki Paavolainen (1890–1960)

Arkiston rajavuodet: 1903–1964

Määrä: 88 kansiota / 6,33 hyllymetriä

Käyttö: vapaa

Sisältö: kirjeenvaihtoa 1903–1960, muistiinpanoja, konsepteja, käsikirjoituksia sekä yhteiskunnalliseen ja kirjalliseen toimintaan liittyviä asiakirjoja. Lehtileikkokoelma 1917–1957. Arkistoon sisältyy myös Elsa Paavolaiselle (1892–1964) kuulunutta aineistoa.

Lauri Paavolainen (1899–1958)

Arkiston rajavuodet: 1887–1959

Kuuluu Paavolaisen suvun arkistoon

Käyttö: vapaa.

Sisältö: biografista aineistoa, kirjeenvaihtoa, käsikirjoituksia ym. Vienolan kotitaloa Kivennavalla sekä muita kiinteistöjä koskevaa aineistoa. Vanhempien, Alice ja Pekka Paavolaisen aineistoa.

Jaakko Paavolainen (1926–2008)

Teloitettujen punaisten kortisto paikkakunnallisessa järjestyksessä sekä yhteenvedot peruskortistosta.

Teloitettujen punaisten kortiston käyttöohjeet; erikoisluettelo n:o 60338

Määrä: 4 kortistolaatikkoa, 1 kansio / 0,58 hm

Käyttö: vapaa.